

ΜΑΘΗΜΑ 1

ΦΘΟΓΓΟΙ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΛΕΞΕΙΣ

Οι άνθρωποι συνεννοούνται μεταξύ τους, μιλώντας ή γράφοντας.

Εχουμε, λοιπόν, τον προφορικό και τον γραπτό λόγο.

Οι Έλληνες επικοινωνούν με την ελληνική γλώσσα.

Τα νέα ελληνικά, η σημερινή μας γλώσσα, είναι συνέχεια της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

• Κάποιες λέξεις μας έρχονται ίδιες

από τα αρχαία: *πατέρας, μητέρα, θάλασσα, έχω, γελάω, εγώ, και, ρυθμός, πόνος, κλπ.*

• Κάποιες άλλες έρχονται λιγότερο ή περισσότερο αλλαγμένες:

τα γενέθλια < η γενέθλη / η γη < η γαία / φτερό < πτερόν / νύχι < όνυξ, κλπ.

ΦΘΟΓΓΟΙ

Όταν μιλάμε, για να προφέρουμε τις λέξεις βγάζουμε κάποιους ήχους, κάποιες φωνές.

Για την λέξη “νερό” βγάζουμε τις φωνές [ν], [ε], [ρ], [ο].

Για την λέξη “μπαινοβγαίνω” βγάζουμε τις φωνές [μπ], [ε], [ν], [ο], [β], [γ], [ε], [ν], [ο].

Οι φωνές που προφέρουμε όταν μιλάμε ονομάζονται φθόγγοι.

Οι φθόγγοι (οι ήχοι) της ελληνικής γλώσσας είναι 25:

α, ε, ι, ο, ου, β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, π, ρ, σ, τ, φ, χ, μπ, ντ, γκ, τσ,

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε τους φθόγγους με τα γράμματα.

Τα γράμματα είναι τα σημάδια με τα οποία γράφουμε τους φθόγγους.

Π.χ. Ο φθόγγος [β] παριστάνεται με το γράμμα “β”

Ο φθόγγος [ου] παριστάνεται με τα γράμματα “ο” και “υ”.

Τα γράμματα “ε, αι” συμβολίζονται με τον φθόγγο [ε].

Τα γράμματα “σ, σ” συμβολίζονται με τον φθόγγο [σ].

Τα γράμματα “ο, ω” συμβολίζονται με τον φθόγγο [ο].

Τα γράμματα “ι, η, υ, ει, οι, υι” συμβολίζονται με τον φθόγγο [ι].

κλπ.

ΦΩΝΗΕΝΤΑ - ΣΥΜΦΩΝΑ

Τα γράμματα της ελληνικής γλώσσας είναι 24 και χωρίζονται σε **φωνήεντα** και **σύμφωνα**.

Α α : άλφα

Β β : βήτα

Γ γ : γάμμα

Δ δ : δέλτα

Ε ε : έψιλον

Ζ ζ : ζήτα

Η η : ήτα

Θ θ : θήτα

Ι ι : ιώτα

Κ κ : κάπα

Λ λ : λάμδα

Μ μ : μι

Ν ν : νι

Ξ ξ : ξι

Ο ο : όμικρον

Π π : πι

Ρ ρ : ρο

Σ σ : σίγμα

Τ τ : ταυ

Υ υ : ύψιλον

Φ φ : φι

Χ χ : χι

Ψ ψ : ψι

Ω ω : ωμέγα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Τα κανονικά ονόματα των γραμμάτων “ι” και “λ” είναι “ιώτα” και “λάμδα”. Με τα χρόνια όμως, απλοποιήθηκε η προφορά τους, και σήμερα λέγονται “γιώτα” (από πολλούς), και “λάμδα” (από όλους).

ΔΙΨΗΦΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Δίψηφα ονομάζουμε δύο γράμματα μαζί που παριστάνουν έναν φθόγγο. Μπορούν να είναι δίψηφα φωνήεντα (ου, αι, ει, οι, υι) ή δίψηφα σύμφωνα (μπ, ντ, γκ, γγ, τσ, τζ).

ΔΙΨΘΟΓΓΟΙ - ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΟΙ ΔΙΨΘΟΓΓΟΙ

α. Όταν δύο διαφορετικά φωνήεντα προφέρονται σε μια συλλαβή, αποτελούν έναν **δίφθογγο**. Π.χ. *αηδόνη, αϊτός, κορόιδο, νεράιδα, κλπ.*

β. Όταν το [ι] ("ι", "η" κλπ.) βρίσκεται **ως δεύτερο φωνήεν**, ο δίφθογγος λέγεται **καταχρηστικός**. Π.χ. *ήλιος, γειτονιά, γυαλίζω, αδειάζω, αλλιώς, όποιος, κλπ.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Η λέξη είναι θηλυκή: "η δίφθογγος". Στα νέα ελληνικά όμως σιγά - σιγά μετατρέπεται σε αρσενική: "ο δίφθογγος". Και τα δύο γένη θεωρούνται σωστά.

ΟΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ "ΑΥ", "ΕΥ" ΚΑΙ "ΗΥ"

Οι συνδυασμοί φωνηέντων "αυ", "ευ" και "ηυ" προφέρονται ως δύο φθόγγοι: ένα φωνήεν και ένα σύμφωνο μαζί.

- Το "αυ" και το "ευ":
 - ✓ Προφέρονται "αβ" και "εβ" όταν ακολουθεί φωνήεν ή ηχηρό σύμφωνο (σύμφωνο που βγάζει ήχο: β, γ, δ, ζ, η, μ, ν, ρ (*ευεξία, ευάερος, αύριο, ευλογία, Εύβοια, κλπ.*)).
 - ✓ Προφέρονται "αφ" και "εφ" όταν ακολουθεί άηχο σύμφωνο (σύμφωνο που δεν βγάζει ήχο: θ, κ, ξ, π, σ, τ, φ, χ, ψ (*λευκός, Ναύπακτος, εύκολος, αντί, ευχή, κλπ.*)).
- Το "ηυ" στα νέα ελληνικά υπάρχει στον αόριστο ελάχιστων ρημάτων (που έρχονται από τα αρχαία: απύδησα, απύθυνα, διπύθυνα, εφπύρα, κατπύθυνα).

ΛΕΞΕΙΣ

Όταν γράφουμε, συνδυάζουμε τα γράμματα μεταξύ τους και δημιουργούμε λέξεις.

- Οι λέξεις αποτελούνται από **συλλαβές**. Μπορεί να είναι **μονοσύλλαβες** (*φως*), **δισύλλαβες** (*πέρα*), **τρिसύλλαβες** (*αέρας*), **πολυσύλλαβες** (*παράθυρο, σκουληκομυρμηγκότρυπα*).

Κάθε μια από τις τρεις τελευταίες συλλαβές της λέξης έχει το δικό της όνομα:

(αρχική συλλαβή)			προπαραλήγουσα	παραλήγουσα	λήγουσα
α	νε	ξι	θη	σκι	α

α. Όταν μια λέξη τονίζεται στην **λήγουσα**, λέγεται **οξύτονη**.

β. Όταν μια λέξη τονίζεται στην **παραλήγουσα**, λέγεται **παροξύτονη**.

γ. Όταν μια λέξη τονίζεται στην **προπαραλήγουσα**, λέγεται **προπαροξύτονη**.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Στην ελληνικά γλώσσα **όλες οι λέξεις τονίζονται σε μία από τις τρεις τελευταίες συλλαβές** (λήγουσα, παραλήγουσα ή προπαραλήγουσα).

ΜΑΘΗΜΑ 1

ΟΝΟΜΑ: Τάξη ΣΤ₁

ΦΘΟΓΓΟΙ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΛΕΞΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε τους φθόγγους από τους οποίους αποτελούνται οι παρακάτω λέξεις (όπως στο παράδειγμα).

α. Θυμηθείτε πως τους φθόγγους τους γράφουμε μέσα σε αγκύλες: []

β. Πριν απαντήσετε, διαβάστε προσεκτικά αυτά που είναι γραμμένα στο πράσινο πλαίσιο, στην πρώτη σελίδα.

παπούς: [π] [α] [π] [ου] [σ]

ηχείο:

τρένο:

θαιμός:

ανεβαίνω:

γραμματική:

χωνευτικό:

εικόνα:

2. Γράψτε από πόσους φθόγγους και από πόσα γράμματα αποτελούνται η κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις (όπως στο παράδειγμα):

ΛΕΞΗ	ΦΘΟΓΓΟΙ	ΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΛΕΞΗ	ΦΘΟΓΓΟΙ	ΓΡΑΜΜΑΤΑ
παιχνίδι	7	8	πόρτα		
παροιμία			εικόνα		
μπανιέρα			ψαλίδι		
ντρέπομαι			αλλού		
παίζουμε			αέρας		

3. Για κάθε ένα από τα παρακάτω φωνήεντα γράψτε 3 λέξεις που να το περιέχουν.

α

ε

η

ι

ο

υ

ω

